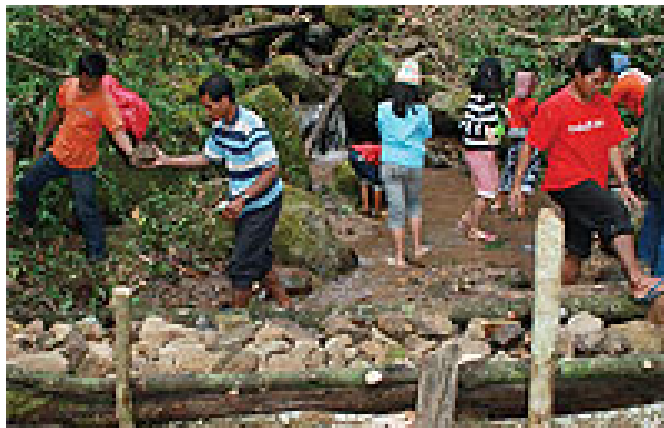

ข้อเสนอใหม่..."ฝายแม่ัว"

โดย นายนริศ ข่านุรักษ์ ส.ส.พัทลุง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแนวพระราชดำริเกี่ยวกับความสำคัญ รูปแบบ ลักษณะและแนวทางในการสร้างฝายต้นน้ำลำธาร เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2521 ณ อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ว่า

"...ให้พิจารณาดำเนินการสร้างฝายราคาประหยัด โดยใช้วัสดุราคาถูกและหาง่ายในท้องถิ่นปิดกั้นร่องน้ำกับลำธารขนาดเล็กเป็นระยะๆ เพื่อใช้เก็บกักน้ำและตะกอนดินเป็นบางส่วนโดยน้ำที่เก็บกักไว้จะซึมเข้าไปในดิน ทำให้ความชุ่มชื้นแผ่ขยายออกไปทั้งสองข้างต่อไปจะสามารถปลูกพันธุ์ไม้ป้องกันไฟ พันธุ์ไม้โตเร็ว และพันธุ์ไม้ไม่ทิ้งใบ และเพื่อฟื้นฟูพื้นที่ต้นน้ำลำธารให้มีสภาพเขียวชุ่มชื้นเป็นลำดับ..."

"...ให้ดำเนินการสำรวจพื้นที่สร้างฝายต้นน้ำลำธารในระดับที่สูงมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ลักษณะของฝายดังกล่าวจำเป็นต้องออกแบบใหม่เพื่อให้สามารถเก็บกักไว้ได้ปริมาณน้ำหล่อเลี้ยงและประดับประคองกล้าไม้พันธุ์ที่แข็งแรงและโตเร็วที่ใช้ปลูกในป่าแห่งแล้งอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง โดยการจ่ายน้ำออกไปรอบๆ ตัวฝายจนสามารถตั้งตัวได้..."

"...สำหรับต้นไม้ที่อยู่บริเวณสองลำห้วยจำเป็นต้องรักษาไว้ให้ดี เพราะจะช่วยเก็บความชุ่มชื้นไว้ ส่วนตามร่องน้ำและบริเวณที่น้ำซบก็สร้างฝายขนาดเล็กกันไว้ในลักษณะฝายชุ่มชื้นแม่จะมีจำนวนน้อยก็ตาม สำหรับแหล่งน้ำที่มีปริมาณน้ำมากจึงสร้างฝายเพื่อกันน้ำมาใช้ในพื้นที่เพาะปลูก..."

ผมได้ศึกษาแนวพระราชดำริดังกล่าวอย่างละเอียดและไปดูฝายแม่ัวตัวอย่างในหลายพื้นที่ และเห็นว่าฝายแม่ัวดังกล่าว แก้ปัญหาหน้าท่วมในช่วงฤดูฝน และความแห้งแล้งหรือภาวะขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง ซึ่งจากปัญหานี้ทำความเสียหายแก่ชีวิต ทรัพย์สินและพืชผลทางการเกษตรและท้ายที่สุดคือเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศเป็นอย่างมาก และมีแนวโน้มว่าจะมีความรุนแรงมากขึ้นเป็นลำดับและขยายวงของความเดือดร้อนกว้างขวางขึ้นสู่ภาคอื่นๆ ของสังคม

ปรากฏการณ์ดังกล่าวมาจากหลายสาเหตุ แต่ที่สำคัญที่สุด คือ การบุกรุกทำลายป่าบริเวณต้นน้ำลำธารและใช้ประโยชน์ที่ดินไม่เหมาะสม ทำให้ระบบนิเวศต้นน้ำเสื่อมโทรมไม่สามารถสร้างความชุ่มชื้นให้กับป่าและกักเก็บน้ำไว้ได้ การฟื้นฟูพื้นที่ต้นน้ำลำธารให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพกลับมาอีกครั้ง จึงเป็นความจำเป็นอย่างเร่งด่วน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริเรื่องฝายชะลอความชุ่มชื้นหรือฝายแม่ัวขึ้นมาสอดรับกับวิกฤตทางทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าว เป็นเครื่องมือที่จะใช้ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้หรือแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่ได้ผลดี

ฝายชะลอความชุ่มชื้นหรือฝายแม่ัว หมายถึง สิ่งก่อสร้างที่กั้นหรือขวางทางน้ำ ซึ่งปกติมักจะกั้นลำห้วย ลำธารขนาดเล็ก ในบริเวณที่เป็นต้นน้ำหรือพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง เพื่อชะลอการไหลของน้ำให้ช้าลง และเก็บกักตะกอนไม่ให้ไหลไปทับถมลำน้ำตอนล่างจะทำให้ความชุ่มชื้นจากน้ำที่ถูกกักเก็บซึมเข้าไปในพื้นดินบริเวณฝายทำให้เกิดพืชพรรณและสิ่งมีชีวิตใหม่ขึ้นและท้ายที่สุดจะเป็นการสร้างความชุ่มชื้นอย่างถาวรให้กับพื้นที่บริเวณดังกล่าว

ต่อด้านหลัง

ตามแนวพระราชดำริให้ใช้วัสดุหาง่าย ราคาไม่แพงและมีอยู่ทั่วไปในท้องถิ่น ได้แก่ กิ่งไม้ ไม้ไผ่ ก้อนหิน หรือกระสอบทรายผสมซีเมนต์บ้างตามความจำเป็น ฝ่ายชนิดนี้ควรสร้างบริเวณตอนบนของลำห้วย หรือ ร่องน้ำ เพื่อชะลอการไหลของน้ำ เพิ่มความชุ่มชื้นบริเวณรอบฝายและตักตะกอน เรียกว่าฝายต้นน้ำลำธารแบบผสมผสาน ส่วนบริเวณตอนกลางของลำธาร มีความกว้างมากขึ้นแต่ไม่เกิน 3 เมตร สามารถทำฝายต้นน้ำลำธารแบบกึ่งถาวร ซึ่งโครงสร้างตามแบบมาตรฐานในการก่อสร้าง เป็นฝายที่ก่อสร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก คอนกรีตอัดแรง หรือก่ออิฐถือปูน เพื่อชะลอการไหลของน้ำ เพิ่มความชุ่มชื้น ตักตะกอนและกักเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้งได้บางส่วน ส่วนตอนปลายของลำธาร สามารถก่อสร้างฝายต้นน้ำลำธารแบบถาวร ที่มีลักษณะรูปแบบเหมือนฝายต้นน้ำลำธารแบบกึ่งถาวรแต่จะพัฒนารูปแบบให้มีความแข็งแรงมากขึ้น ขวางลำธารที่มีความกว้างประมาณ 5 เมตร เพื่อเก็บกักน้ำให้เป็นแหล่งน้ำสำหรับใช้อุปโภคบริโภคของชุมชน แต่ทั้งนี้ ไม่ควรก่อสร้างในพื้นที่ที่มีสภาพป่าสมบูรณ์อยู่แล้ว เช่น อุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

จะเห็นได้ว่าโดยหลักการฝายต้นน้ำลำธารเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์มหาศาลต่อประเทศชาติและประชาชน แต่โดยวิธีการที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนำมาดำเนินการขาดหลักกรรมมาภิบาล หลักวิชาการ และการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยสิ้นเชิง จึงทำให้ชาวคราวเรื่องนี้ได้รับความสนใจต่อเนื่องมาหลายเดือน และภาพลักษณ์ของกระทรวงในทางลบเบียดขึ้นไปแข่งกระทรวงคมนาคม เกษตรฯ ศึกษาธิการ อย่างไม่เห็นฝุ่น

ในฐานะผู้อภิปรายเรื่องนี้เป็นคนแรกในสภาผู้แทนราษฎร จึงขอเสนอวิธีดำเนินการใหม่ ดังนี้ ให้การดำเนินการฝายต้นน้ำเฉพาะในพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมและให้เปลี่ยนไปอยู่ในรูปค่ายอาสา โดยการจัดงบประมาณผ่านสถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัย วิทยาลัย โรงเรียน หรือเป็นประชาอาสาของชุมชนที่อยู่ใกล้ป่าหรือที่ได้รับผลกระทบโดยตรง โดยผ่านงบประมาณสุจริตการของชุมชน แทนการจัดสรรงบประมาณให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเหมือนที่ผ่านมา ทั้งนี้ ก็เพื่อสนองแนวพระราชดำริที่เป็นประโยชน์นี้ต่อไป

มติชนรายวัน วันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ปีที่ 31 ฉบับที่ 11236 หน้า 9

ที่มา :

http://www.matichon.co.th/matichon/view_news.php?newsid=01way04141251§ionid=0137&day=2008-12-14